

קורס יישובים פרהיסטוריים מוצפים ושינויים במפלס הים (סמסטר ב)

החוג לציוויליזציות ימיות, מרצה: דר אהוד גלילי

כיצד מאתרים וחוקרים תרבויות פרהיסטוריות ששקעו במצולות הים, וכיצד התמודדו תושבי החופים בתקופה הניאוליתית עם עליית מפלס הים? האם מדובר בתהליכים טבעיים או בתוצאה של פעילות האדם? על כל אלו, והרבה יותר, נלמד ממקור ראשון בקורס יישובים מוצפים ושינויים במפלס הים, שיתקיים בסמסטר ב בחוג לציוויליזציות ימיות.

הדוחות האקלימיים של ארגון האומות המאוחדות מדווחים על שינוי אקלימי שמתרחש בדורנו ועל התחממות כדור הארץ. תחזיות קודרות של חלק מהמומחים חוזות עלייה במפלס הים והצפת יישובי חוף ותשתיות, ומצביעות על אסונות טבע חריגים שהולכים ומתרבים. נושאים אלו עומדים כיום במרכז השיח הציבורי, הפוליטי והמדעי. מחקרים רב תחומיים שנערכו במסגרת אוניברסיטת חיפה בשיתוף עם מוסדות מחקר בארץ ובעולם, חשפו על קרקעית הים יישובים פרהיסטוריים מוצפים שאין כדוגמתם במקומות אחרים בעולם. בין אלו, כפר דייגים ים-תיכוני בן כ-9000 שנה שהתגלה בעתלית, שתושביו עסקו בדייג וחקלאות. הממצאים שהתגלו בו מלמדים על ראשיתה של מערכת הקיום הים תיכונית והדיאטה הים תיכונית, ניצול מי התהום ובניית בארות מים מהקדומות בעולם. בכפרים מוצפים נוספים בחוף הכרמל, התגלו עדויות לראשית הפקת שמן הזיתית וזיתית המאכל, ראשיתו של מוסד בית הקברות הנפרד והעדות הקדומה בעולם למיגון חופים והתמודדות עם עליית מפלס הים. היישובים שהתגלו על קרקעית הים בחוף הכרמל, הוצפו בשל עליית מפלס הים לאחר סיום תקופת הקרח האחרונה. בחוף הכרמל, בשל תנאים סביבתיים מיוחדים וכיסוי החול, השתמרו היישובים בצורה טובה במיוחד, כולל קבורות אדם, שרידי בעלי חיים, מבנים ומתקנים באתרם. הממצאים שהתגלו בחוף הכרמל מייצגים תרבויות ניאוליתיות וכלקוליתיות בנות 6500-9300 שנים, שחוו משבר אקלימי ועלייה משמעותית במפלס הים והתמודדו אתם באמצעים שעמדו לרשותם. עלייה במפלס הים, כפי שחוזים חלק מהמומחים, תהווה איום על איים נמוכים, מדינות וערים הנמצאים בקרבת הים, כמו הולנד, ונציה וסאן פרנסיסקו. האם תושבי החופים יתמודדו עם שינויים סביבתיים בדומה לתושבים בתקופה הניאוליתית? האם ההיסטוריה חוזרת? האם ניתן ללמוד מהיישובים המוצפים שהתגלו על מה שצופן העתיד לדורות הבאים?

באר מים בת 9000 שנה באתר
עתלית ים (צילום איתמר גרינברג)

כתבה במגזין "דה גרדיאן" חמשת האתרים החשובים על קרקעית הים

<https://www.theguardian.com/technology/2019/apr/07/the-five-underwater-discoveries-archaeology-ancient-civilisations-lost-worlds>

קישור לסרט ביוטיוב: מסתורי עתלית ים (סיפורו של הכפר הניאוליתי המוצף בעתלית)

<https://www.youtube.com/watch?v=jR60lvVFLpl&t=467s>